

LAHTINE TAEVAS

Kujundus: Ly Lestberg

Täname Eesti Kultuurkapitali

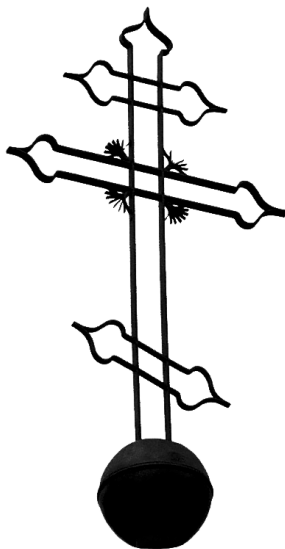
ISBN 9985-802-76-4

© Jana Lepik ja kirjastus Tuum, 2004

Harju 1, Tallinn 10146

Tel 6276427

JANA LEPIK

*LAHTINE
TAEVAS*

JOONDU!

SURNUAEDA KANNAN ENESEGA KAASAS,

mind temaga seovad
kõik sõlmed, silmused ja aasad.

Küsin: miks mind sinust lahti kisti?
Ja näen ainult kiviristi.

Neisse silmisse elusaisse neelduda,
mu latern hele!
Kuis võisin küll tookord keelduda
ja sulle mitte öelda „tere!“?

Surnuaeda kannan enesega kaasas,
mind temaga seovad
kõik sõlmed, silmused ja aasad.

†††

Hüppelaualt hüppaja rutt
jäada tukkuma
on mu ööde lossi üksik lamp.

Uneköiel kõndija nutt. –
Hirm kukkuda
kui lööb jalga kramp.

Uneköiel kõndija hukk
on pimedus.

†††

me kõndisime teineteisest paralleelselt mööda
nagu lindil pöörates vaid pead –
tema pärast tahtsin minna
ja läksingi
üle piiri

see kõik juhtus õigupoolest keset ööda
ühes näos millest sinagi mõndagi tead –
tema pärast tahtsin sinna
pääksekiiri

†††

Kõik teeviidad viltu seal.
Muutumatu maastik täis eksitavaid sõnu
on paik, kus samme sead
ja kuhu peidetud ka sõnum.

Hääli samapalju on kui hingi,
kes liblikaina lendavad seal ringi,
kui kinni püüaksid neist kasvõi ühe?
Pikk teekond tunduks sulle pisut lühem.

Jalgu samapalju on kui kingi,
mis käivad tühjalt mööda nõiaringi.
Kui saaksid jalga panna kasvõi ühe neist!?
Sa enam uudiseid ei kuuleks meist.

LABÜRINT

Stsenaarium muutub iga päev. Ei saa kunagi valmis. Stseenide kondikava, vundament jääb samaks. Neile lisandub tund-tunnilt kihte, korruseid. Nii luuakse võrgustik, organism, kes ei saa ilmaski täiskasvanuks. Ta kasvab ja kasvab ja kasvab. Taevavõlv pole takistus. Dimensioonile järgneb dimensioon.

Valede käed on väga pikad. Nad ei tea, et nad valetavad. Valetad sina, kes sa oled aus. Sõrmed tungivad ajju ja tekitavad segaduse. Küüned rebivad tükke su mälust ja asetavad need areenile. Paiskavad segi sinna talletunud laused, lood, andes neile teise tähenduse. Osakestest kombineeritakse uus lause, uus lugu, uus minevik.

Pealtvaatajad on halastamatud. Kuulajaskond suureneb. Paisub nagu universum. Publik usub etendust, mitte sind, kes sa seisad veel eesriide taga. Kaksikõde tegutseb. Tal on sinu hääl ja välimus ning tal on täita roll, nimega Loll. Tema mängib, sina elad ja kannatad.

Enesekaitse on mõttetu, sest see pöördub sinu vastu, saades enesemõnituseks. Iga sõna tuleb kaaluda, iga sammu vaagida, sest need toimivad teisiti kõrvalkontekstis. Et eesriie rebeneb, et tõde jalule seatakse – on ilus muinasjutt, mida lastele räägitakse.

†††

panen akna kinni ja prillid ette
mõtlen
mida tähendavad järgmised sõnad:
võrk traataed trellid

kas seda kuidas näed
teiselpool viinamarju
kuid kui sirutad käed
tunned – võrk traataed trellid

veel huvitavad mind:
riiv lukk suletud ruum
mis toimub seinte taga
kas kuninganna hukk
või elu labasustest vaba

ja veel neli küsimust:
miks kiivi kui kivi
hamba all ei karju
kas sellega harjub
et ühed jäävad aia taha
moodustades rivi
aga teised tormavad edasi
sest on püsivust ja huvi

miks just nendele mitte teistele
antakse varju
miks just nende mitte teistega
on kõik korras
kui nad sünnivad
ja surevad
seal
järjekorras
vangilaagris poesabas
Eestis Lätis Rootsis Norras...

†††

„Miks värised, kas kardad?“

„Ei. See on su oma süda,

mis keset ööd

lööb

ja otsib üksinduses kaksindust. –

Elumõtet otsib

ja väga kardab seda mitte leida.“

†††

Kes murdunud pooleks –
jääb iseenda hooleks.
Ta suurt muud ei teegi
kui uurib ennast peeglist.

Ta tühja tooli poole
on suunanud pilgu,
seal tõesti istus keegi
kord ühe silmapilgu.

Nüüd tühja voodi poole
ta pööranud pilgu,
seal tõesti lamab keegi
ja pööraselt ilgub.

†††

Vaadata kedagi aegluubis,
tähendab: vaadata teda kuubis.
Nõnda sind uurin
läbi suurendusklaasi
näen näojooni kui kummalise puu juuri,
kortsud, need aga on lilled ebamaises vaasis.

†††

Alles algas novembrikuu.
Mälestus kadunud valgusest
vaikselt võtab su üle võimust.
Eelmisel aastal
samuti kui tänavugi
halb unenägu põles läbi –

aeg talvituda,
aeg paastuda, taas taastuda ning valmistuda,
sest mahalangenud rahu varsti kaob
ja setukas on jälle vahul
ja suud jahvatavad, lihvivad
veelgi ahtamaks, veelgi hapramaks su luud.

†††

Ühel hetkel leidsin end metsast,
suure kuuse ladvaotsast. –

See kõrvaltvaatajale paistaks tobe vist,
kuis seal üleval kiikusin,
ettevaatlikult siis mööda tüve krobelist
allapoole liikusin.

Metsaalust kattis kallis vaip,
ruuduline, igas ruudus kassipoja laip.
Ehmusin: mis õudne teos!

Hääl näuguv lausus: „Mul on tongikas.“
Pead pöörasin ja nägin – ongi kass,
kõrvalkuusel, pisikene püss peos.

Seletasin talle: „Olen sõber,
keha minul lõtv ja ka vaim on nõder,
tuult tallanud olen ja mõttetult keksinud,
ega ometi põrgu ma ole ära eksinud?

Tiivad puuduvad, et minema lennata,
julgus puudub, et maapinda emmata.“
Ta vastata tahtis, seda märkasin,
kuid enne kui jõudis – üles ärkasin.

Kiisu mu süles veel magusalt tudus.
Vanamemm telgedel vaipa kodus.

†††

Tule siia väike nälkjas,
ma katan, ma kaitsen sind
kojatut ja majatut.
Veel märjad sinu uued juuksed kui imikul –
peale kiiritusravi
ümbritseb su pead
oreool.

Mu limukas,
sind himustan
juba väga kaua olen olnud näljane.

Ussike kookonis olen olnud –
nüüd tahan lennata.
Liibu mu vastu,
väike nälkjas!

†††

kotkas on uhke ta võib
oma tiibu
laiali mitte laotada
kotkas on uhke ta võib
ka kaotada

kotkas on võim
mis liigub

kotkas pole kunagi löödud
on uhke ta võib
õelda: kõik ära sõin
kuigi ei söönud

kotkas on uhke ta võib
oma küüniseid pisut paotada
ja maailma suurima aarde
niisama lihtsalt kui nõöbi
ära kaotada

kotkas kunagi ei öögi
ta lennukaarde
on peidetud küsimus

kotkas on saladuse püsivus

†††

Valutundlik valge varss Albiino
talus kõrvetavaid piinu
kui kõlas piitsaplaks.

Ta nuttis kui läks.
Ta kaitses sind surmatunnini.
Ülekohtuselt teda lahkuma sunniti.

Ta oli metsik ja haige hobune,
kes teab, kas ta sealgi koduneb.

TOMile

Issand Jumal! Keset lage,
minu vana,
murtud jalgadega koer
– tema eest ei page!

Õudustäratav,
kuis varju kaudu
lahkunu
me ellu poeb
– kuid see ei loe.
Lagi vajab remonti,
koer konti.

Issand Jumal keset lage –
tema eest ei page!

AUSTUSAVALDUS

Mind vapustas üks igavikku suundumine:

viis tunne, et-mind-pole-enam-vaja,
tappis puudutuse puudumine.

See keegi armastas sind kogu eluaja,

oma südameverest ta maja ehitas,
kuid egoistlik hing vaid õlgu kehtas.

Ta lahkus lõplikult. –

Ülitõelik muutus mõtlikuks
ja taipas, et see oli headus ise,
mis kehtestas end läbi minemise.

NAINE

nägin unes et sa kolid ära
üsna vaikselt märkamatu tegemata kära
jätad kirja liimituna seinale
et sa siiski mõtled minu leinale

ma olin kurb ses unes pikki aastaid kuid
tühjas korteris vaid veetsin oma tunde
ja siis äkki tundsin ära selle tunde
kuidas tuled ja nii tasa avad ukse
et on kuulda iga hingetukse

†††

Kes lõksutas linki?
Kas surnud armsam seda tegi?
Kes lõksutas linki?

„Ah, leinad! Ja ei vallatlegi,
kas mälestus ei ahvatlegi
sind lahkuma siit?“

Valge aknaraam
kui teeviit
rahuaiale.

„Minu hinge tuleriit
põleb sulle, mu daam,
mitte rahvahulgale laiale.

Pole katkenud meid ühendav niit –
seepärast siis ... visiit!“

†††

Mõista, mõista,
kes ei ole tehtud lihast ega luust
vaid hoopis millestki muust?
Kas on tema päikesest või hoopis kuust,
ehk mõnest tundmatust puust?

Minu armsam –
tema tuleb päikeselt ja tuleb kuult,
tal tähed ehivad juust.
Rääkida võiks veel ta ninast, ausast suust
ja siiski millestki muust.

†††

Alati kui mõtlen sinule
täitub õhk karjetest
või hakkab nutma mõni laps.
Ja ma mõtlen:
need on sinu karjed,
see on sinu nutt.

Mu tупpa tuled
õhtuvalgusena põrandale valgud,
vihma eelaimusena närid konte,
peole hilineja näol hiilid ukse taga –
ukse taga aga tühjus.

Miski minus väsis, tunne(n) nagu jääksin kellelegi jalgu,
justkui kurnaks mu salaarmastus sind
üksindusse tõmbunud.

Otsekui minemakihutatu, rongist mahajäänu,
ringist väljajäetu oled.

Oled oma enneaegse hääbumise sünge ettekuulutus.

MEES

sest lumest mis põgenenud ära
üha kaugened... all jalge kivine tee
soojal suveõhtul keset linnakära
vaid ühest pildist süttib sinu meel:

et avaneb kord teise ilma värav
ja sa lähed... mööda kaskede alleed
mille tagant paistab kodutänav
kus üks naine kaua oodanud on meest

UNEKÕNE

Kartusest nakatunud sammud
 küsivad, kas põrand vastu peab.
 Mul on hirm,
 mille ees, ei tea.

Tahan sinna Issand,
 kus on kõrged mäed
 ja mu kaela ümber
 jahedad käed,
 tema omad,
 keda siinmail vaevalt
 enam endisena näen.

Langev valgus
 närviliseks muudab. –
 Igaüks teeb päeval, mida teha suudab –
 aga pimedus veel kohutava(i)m näib
 kui mu ümber tuba ringi käib.

Külm tuuleõhk haarates jalgu,
 need lumehangeks moondas.
 Ma oma südant olen valvanud,
 kuid mu mõtte halvanud
 on vaimud halvad.

Lehvitades tulelonte
 peletada püüdsin tonte –
 nende väsimatus peale jäi.

Tunnid mööda silkavad.
 Pilgud pilkavad,
 kõik hääled tänavalt kui mõnitaksid mind.
 Tilkhaaval ka hingesoppi pesitsema asub
 hingus jäine ja kurbus isepäine.

†††

kui pommid plahvatasid –
 majad varisesid
kui näod kahvatasid
ja kehad värisesid
 siis läksin välja rööpast

 kandes välja koopast
korterist ehk varjendist
 kallist inimest
mu kõrvu kostus
 karje vist

siin pole aega olla karjerist
tähtis on vaid oskus
 põgeneda põgeneda –
vaid nii võib paine nõrgeneda
kuid ei või haare lõdveneda
 hoides ligimest

põles suitsusambad
 tõusid kuskilt
keegi ütles: ole usklik
valutavad hambad
 kuhu pannakse plommid
 pole see mis kraatrid ja pommid
 eriti veel
kui ohvrid on lambad

mõeldes sõjale
 toetusin su õlale
 su elu najale
 (MIDA ENAM POLE)
mõeldes ajale
 mõtlesin ka oma võlale
 (MIS ON JULM JA KOLE)

NET! NE...ET! NE...T!

Loomult rahulik oled olnud
ja väga närviline
maailma pärast,
mis oli värviline.

Juba teine esmaspäev,
mida tema ei näe.
Enam koju ei oota mind keegi –
varsti ununeb seegi?

Teispäev.
Mände mühas hüüe,
äratundmine, ülestõusmise püüe:
„Jana, ma olen siin!
... lähed vaele poole ...
 ma olen siin!“ –
Läbi kordumatu hoole
juhatas mind kalmule.

Mu armule
on liitunud nüüd piin.

Kolmapäev. Sajab.
Mu meelis iga minut aga kajab
mets, milles lilled ja hauad.
Minna või mitte? Ei mõtle kaua –
minna on vaja! Sul on mind vaja.

Täna õhtul kui lähen,
loodan näha,
kuis su voodi kohal süttivad tähed!

†††

Täna hilisõhtul
kuus nädalat möödub tunnist sest,
mil võeti võimalus meilt
veel leida, hoida, kaitsta teineteist.

Kauget valgust, kordumatuid lõhnu,
kõike, mis pole loodud püsima!
Minu nimi saab olema Lein,
kauaks? – Ei või küsida.

Kunagi, kusagil
kaht inimest, kaht elu üks aasta kokku viis
ja siis
nad rebis lahku.
Kus kasvab meie suve hein,
selle rõõm ja kummaline lahkus?

Järelejäänule öeldakse: edasi mine!
Minule jääb Sinust
lugupidamine.

†††

Koer südantlõhestavalt nuttis päikest taga,
järve, mille udud roosaks vóóbanud
oli üks tundmatu kunstnik.

Nuttis taga kollet, milles lõke lõómanud,
kus kord tulevalgel
ta nuttis õnnest, mis polnud kunagi kunstlik.

Ta taga nuttis peremeest,
kes küünal käes läks ülakorrusele magama,
nõnda täpselt nigu päev põgeneb pimedade eest.

Koer nuttis enesel südame seest.

†††

Leek võttis mind vastu külma kevade säras,
mil sada löket korraga põlemas hinges
ja jättis siis täpselt aastapäevade pärast –

ta eluküünla kustutas surmatuul vinge.
Leek lõhnas kui astus trepist talvisest alla –
nii graatsiliselt liikunud poleks ka ingel.

Täis vaimsust üks nägu valgust varjule kallas,
ses aimata võis naeratust, põgusat pinget –
must mantel kui sulas lumehelbega kokku.

See ilme, mis peitis puhast sisemist kirge
mind vapustas ja polnud säääl kunagi pilget.
Üks küsimus vaevab mind: miks kukkusid kokku?

†††

Leek oli viiuli südamekeel,
viimseni pingul
ja rakkes.
Kord koidiku eel,
ühel silmapilgul
ta katkes.

†††

Süda on meil kõigil
habras ja õrn.
Kui teda halvasti kohtled –
kukub puruks
nigu jõulumuna.

†††

Enesetapja
uinub uusaastaööl,
nägu keeratud patja.
Keegi teda ei aita –
sina oled tööl
ja mina külas –
ei või kedagi laita.
Ka matja, kes labidat mulda lööb,
mitte mõhkugi ei taipa.

†††

enne vajumist unne
oli mul selline tunne
et pääsen põrgust

justkui oleksin näinud uue päeva algust
aga mitte päris hästi just

kobades pimedas otsides valgust
põrkasin vastu suletud ust

†††

VÄLJUMINE

Toas surmalóhn,
mida levitab keha luukõhn.
Näol surmavari,
peos võti
ta astub
 üle
 läve.

KELLAMÄNG

Aeg teha kokkuvõtet eilse päeva käikudest:
lumemärja saapa jäljed trepiastmetel, tema omad,
kelle nägu takkajärgi mulle väga palju valgust annab –
peale haigestumist muutus ilmegi,
varem sain neid jälgi sagedamini näha, teda ennastki.
„Täna tundsin, kuidas kuulatab ta teispoole seina mu hingamist
ja samme,
teadsin, et ta aknast vaatab järgi mulle.“

Trammi-, trollisõit linna,
tähtpäeva luuletus, mis tuleks kirjutada,
koduukse avamine, sulgemine.

Telefonikõne, mis teatab, et tuttav vanainimene, keda mitu
aastat näinud pole,
väga nõrk on ja räägib palju minust, nii kiindunud on musse,
sellesse, kes olin siis, kui elasin sealkandis.
Mäletan, metsvaarikaid koos korjamas kord käisime. Aasta
hiljem – mustikaid
– ühes metsas jõeäärses.

Talveõhtu – tulvil muusikat,
ammusurnud Edith Piafi hääl,
särav, särtsakas talent ja traagiline saatus,
ta kogu imeväike
hõljus, tantsis siin
– jõudis läbi helikandja minu tuppa teine ruum ja aeg,
me armastame, kannatame, naerame koos,
mis sest, et üks on justkui surnud ja teine justkui elus.

Hommikul helistan, soovin õnne, ütlen, et ei julge külastada teid nende teiste pärast seal.

Ta sõnab läbi traadi toonil poolnutusel: „Sa olid ju nii armas laps ...“, just sellepärast ma ei julgegi minna,

„Sa elad ju seal nii üksik, võid külmetada ...

Tundsin end eile väga halvasti, kardan, et jõule enam ei näe.“

Ei ma suutnud oma ülesannet täita,

mu häälde vastu tahtmist noot ametlikkust jäi.

Läbi telefoni astusin taas mineviku majja, mis kindlasti nüüd muutunud on palju.

Ka sellepärast sinna ma ei läheks.

Nad nutavad ja mina? Tõden veel – mu kurbusel on kaaslasid.

ME MÄNGIME PEITUST

Üks laps sumpab sügiselehis,
tõstab sõrme,
avab suu
nagu tahaks ta maailmale öelda:
„Tundsin ära Su.

Sina, kes aastate pärast
täidad mu hinge ja meelt,
oled peidus ses sügiselehes,
mille korjasin pargiteelt.“

†††

Ergavpunane
armastuse õis –
kevad tunane
kordub uues mais.

Lilleaeda harides
väga hoida üht –
et ei lehti variseks,
säiliks varre rüht.

Iga aastaga
kaunimaks õis muutub
aga taastada
sind ma pole suutnud.

VABALT!

†††

Millised päevad on need,
mida mu silmad näevad!

Eluookeani veed
südamest läbi läevad ...

Kuhu küll voolavad need,
möödudes, alles jäävad?

Kohas, kus närtsis üks taim,
sina kord õitsema hakkad
ja sinu pisuke vaim
kasvamast eales ei lakka ...